

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Unelmien päiväkotipäivä - palvelumuotoilua lasten silmin

Lehto Jenni & Oras Mirva

2012 Laurea Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

**Unelmien päiväkotipäivä -
palvelumuotoilua lasten silmin**

Jenni Lehto
Mirva Oras
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2012

Jenni Lehto & Mirva Oras

Unelmien päiväkotipäivä - palvelumuotoilua lasten silmin

Vuosi 2012 Sivumäärä 36

Palvelumuotoilu on Suomessa vielä verrattain uusi menetelmä. Muotoilun tarkoituksena on käyttäjäkokemuksen pohjalta luoda entistä parempia ja käyttäjäystävällisempiä palveluita. Lasten palvelumuotoilu voisi olla keino lisätä lasten vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi päiväkotipäivän kulkuun, sillä päivähoito ja varhaiskasvatus ovat Suomessa perinteisesti aikuisjohtoisesti suunniteltua ja lapset ovat toiminnan kohteena.

Osallisuus on tullut 2000-luvulla yleiseen keskusteluun samalla kun keskustelu syrjäytymisestä on lisääntynyt. Osallisuudella pyritään vastaamaan syrjäytymistä aiheuttavaan osattomuuteen. Osallisuuden merkitys on ymmärretty myös päivähoitossa, jossa pyritään siirtymään aikuisjohtoisesta varhaiskasvatuksesta lasten osallisuutta lisäävään toimintakulttuuriin.

Opinnäytetyö toteutettiin osana Koului-hanketta, jonka tarkoituksena on toteuttaa kehittämistyötä yhdessä asukkaiden kanssa Espoon Suurpellon kasvavalla asuinalueella. Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata, millainen olisi lasten unelmien päiväkotipäivä.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa lähestymistapana on käytetty palvelumuotoilua. Aineisto kerättiin Maakirjan päiväkodissa lasten osallisuutta tukevalla menetelmällä, sadutuksella. Aineistonkeruuseen osallistui kuusi 4 - 5-vuotiasta lasta. Saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Lapset osasivat kertoa mitä heidän unelmiensa päiväkotipäivään kuuluu. Lasten erilaiset mielenkiinnonkohteet näkyivät tuloksissa unelmien päiväkotipäivän toiminnan monipuolisuutena. Unelmien päiväkotipäivään kuuluisi ulkoilua ja liikuntaa päiväkodin pihan ulkopuolella, leikkiä, television katselua, pöytätyöskentelyä, herkkujen syömistä ja päivälepoa. Lapset kokivat tärkeäksi myös sen, että he voisivat vaikuttaa unelmiensa päiväkotipäivän sääntöihin. Tulosten perusteella myös päiväkodin tilojen viihtyvyys vaikuttaa oleellisesti lasten unelmien päiväkotipäivään.

Asiasanat: varhaiskasvatus, päivähoito, lapsen osallisuus, palvelumuotoilu, sadutus

Jenni Lehto & Mirva Oras

Daycare day of dreams - service design through children's eyes

Year	2012	Pages	36
------	------	-------	----

Service design is a fairly new method in Finland. The purpose of the method is to create better, user-friendly services based on clients' experience of the service. Children's service design could be a way to increase children's opportunities to influence for example the course of a daycare center day because daycare and early childhood education are traditionally designed by adults and children are the objects of the activity.

Participation has emerged in the public discussion on the 21st century when the discussion of marginalization has increased. Participation is an attempt to respond to marginalization. The meaning of participation has been recognized also in daycare where the tendency is to move from adult-based design of early childhood education towards the culture of activity that increases children's participation.

This thesis is a part of Koului project the purpose of which is to do development work together with the inhabitants in the growing neighborhood of Suurpelto, Espoo. The purpose of the thesis is to describe what children's daycare day of dreams would be like.

The thesis is a qualitative study and we approach the subject with service design. The material was collected in Maakirja's daycare center with story crafting, a method that supports children's participation. Six children between the ages of 4 - 5 participated in the collecting of the material. The collected material was analyzed with material-based content analysis.

The children were able to tell what their daycare day of dreams contains. The children's different interests were shown in the findings as versatile activities during the daycare day of dreams. The daycare day of dreams includes outdoor activities and exercising outside the daycare center's yard, playing, watching TV, doing table-top work, eating treats and taking a nap. The children would also like to participate in the making of the rules. Based on the findings the daycare center's premises and environment's coziness have a huge impact to the children's daycare day of dreams.

Key words: early childhood education, daycare, children's participation, service design, story crafting

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymys	7
3	Koului-hanke.....	7
4	Varhaiskasvatus ja päivähoito	8
	4.1 Lapsen osallisuus	9
	4.2 Lapsen osallisuus päiväkodissa.....	10
5	Laadullinen tutkimus ja palvelumuotoilu	11
	5.1 Laadullinen tutkimus	11
	5.2 Palvelumuotoilu opinnäytetyön lähestymistapana	12
	5.2.1 Palvelujärjestelmä	13
	5.2.2 Palvelupaketit	13
	5.2.3 Palvelupolku ja palvelutuokioid.....	14
	5.2.4 Palvelumuotoilun prosessi	15
6	Opinnäytetyön toteutus.....	16
	6.1 Aineistonhankinta	16
	6.2 Sadutus.....	16
	6.2.1 Lapsilta tietoa saduttamalla	17
	6.2.2 Monta tapaa saduttaa	17
	6.3 Aineistonhankinnan kuvaus.....	18
	6.4 Aineiston analyysi	19
7	Tulokset ja johtopäätökset.....	21
8	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	27
9	Pohdinta	30
	Lähteet	34
	Liite: Suostumuslomake huoltajille	36

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jonka pyrkimyksenä on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Ammatillisen varhaiskasvatuksen yleisin toteutuskenttä on päivähoito. Varhaiskasvatus ja päivähoito on Suomessa perinteisesti aikuisjohtoisesti suunniteltua ja lapset ovat toiminnan kohteena. Vaikka lapset ovat päivähoiton pääasiallisia käyttäjiä, heidän mahdollisuutensa vaikuttaa päiväkotipäivän sisältöön ovat melko pienet. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 13; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 123.)

Osallisuus on 2000-luvun ilmiö, joka haastaa perinteikkään aikuisjohtoisen toiminnan suunnittelun. Osallisuus on tullut yleiseen keskusteluun samaan aikaan, kun keskustelu syrjäytymisestä on lisääntynyt. Osallisuudella pyritään vastaamaan osattomuuteen ja siten ehkäisemään syrjäytymistä. Jokaisella, myös lapsilla, tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä, kodin lisäksi myös päivähoitossa. Lasten osallisuutta päivähoitossa tutkitaan ja kehitetään jatkuvasti, mutta osallisuus on sen verran uusi ja monimuotoinen käsite, että sen konkreettisia merkityksiä voi olla vaikea sisäistää. Lasten osallisuutta on muun muassa se, että lapset pääsevät ideoimaan ja suunnittelemaan omaa toimintaympäristöään, mutta yhteissuunnittelu on myöskin oleellinen osa palvelumuotoilua. Osallisuus ja palvelumuotoilu kietoutuvat yhteen nimenomaan yhteisen suunnittelun tärkeyden vuoksi.

Palvelumuotoilu on verrattain uusi menetelmä Suomessa, mutta muualla maailmassa sitä on hyödynnetty jo pidempään. Alkujaan menetelmää on käytetty teknologiateollisuudessa, josta menetelmä on tullut myös sosiaalipalvelujen kehittämiseen. Palvelumuotoilun tarkoituksena on käyttäjäkokemuksen pohjalta luoda entistä parempia ja käyttäjäystävällisempiä palveluita. Lasten palvelumuotoilu voisi olla keino lisätä lasten vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi päiväkotipäivän kulkuun.

Opinnäytetyömme on osa Koului-hanketta, eli koulutuksen innovaatio- & integraatiohanketta. Koului-hankkeessa palvelujen innovointia lähestytään palvelumuotoilulla, joka toimii lähestymistapana myös tässä opinnäytetyössä. Keräsimme saduttamalla käyttäjien unelmia koskien heidän saamaansa palvelua. Palvelunkäyttäjiä tässä yhteydessä olivat lapset ja palveluna päivähoitopalvelu.

Opinnäytetyössämme kuvaamme, millainen on lasten unelmien päiväkotipäivä.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyömme tarkoitus on kuvata millainen on lasten unelmien päiväkotipäivä. Hyödynämme palvelumuotoilua opinnäytetyömme lähestymistapana kerätessämme tietoa lasten piilevistä tarpeista ja unelmista koskien päiväkotipäivää. Käytämme sadutusta tiedonkeruumenetelmänä.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys muodostuu käsitteistä varhaiskasvatus, päivähoito, lasten osallisuus, palvelumuotoilu ja sadutus. Varhaiskasvatus ja päivähoito, palvelumuotoilu sekä sadutus liittyvät toisiinsa osallisuuden kautta, sillä kaikkien näiden periaatteisiin kuuluu osallisuuden tukeminen ja lisääminen.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää lasten unelmia ja piileviä tarpeita heidän päiväkotipäiväänsä koskien. Tavoitteena on, että lapsille syntyy kokemus siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän mielipiteillään on merkitystä. Opinnäytetyön tietoa voidaan mahdollisesti hyödyntää suunniteltaessa päiväkotipäivän kehittämistä uudella tavalla palvelumuotoilun lähestymistavalla ja erityisesti lasten näkökulmasta ja yhdessä lasten kanssa.

Henkilökohtaisena tavoitteenamme oli vahvistaa omaa ammattitaitoamme ottamalla haltuun uusi menetelmä ja vahvistaa jo tutun menetelmän osaamista sekä oppia hyödyntämään niitä tarkoituksenmukaisesti. Tavoitteenamme oli myös osallisuuden periaatteiden sisäistäminen.

Tutkimuskysymys on:

Millainen on lasten unelmien päiväkotipäivä?

3 Koului-hanke

Koului - koulutuksen innovaatio- ja integraatiohanke - on vuosina 2011 - 2012 toteutettava pedagoginen kehityshanke. Koului-hanke on Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskuksen) hanke, jota Euroopan Sosiaalirahasto (ESR) rahoittaa. Hanke toteutetaan yhteistyössä Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnian ja Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa. (Juujärvi & Pessa 2012, 14.)

Koului-hankkeen tavoitteena on tarjota asiakaslähtöisiä ja hyvinvointia edistäviä innovatiivisia palveluita Espoon Suurpellon kasvavalle alueelle. Suurpelto toimii Koului-hankeessa Living Lab-ympäristönä eli palveluita kehitetään ja kokeillaan vuorovaikutuksessa alueen asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on myös ammatillisen ja korkea-asteen koulutuksen välisen yhteistyön kehittäminen. Toiminnan kulmakiviksi Koului-hankeessa on määritelty palvelu-

jen kehittäminen lähellä, yhdessä asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa. Tärkeää on luoda sosiaalista eheyttä ja kestäväää kehitystä niin, että asukas pääsee itse vaikuttamaan Suurpellon alueen ja palveluiden kehittämiseen. (Juujärvi & Pessa 2012, 14 - 15.)

Koului-hankkeen kehittämistyössä hyödynnetään lähestymistapana palvelumuotoilua, toisin sanoen hankkeessa toteutetaan palvelumuotoilun t&k&i- mallia, eli tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamallia. Palvelumuotoilun lähtökohta on ymmärtää käyttäjien unelmia, tarpeita ja kokemuksia. Koului-hankkeen sisällä on käynnissä seitsemän pilottia, joista jokaisella on omat tavoitteensa. Opinnäytetyömme kuuluu Ihmiset tekevät Suurpellon-pilottiin, jonka tavoitteena on lisätä yhteisöllisyyttä ja edistää asukkaiden välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteissuunnittelun avulla. Yhteiseen suunnitteluun ja kehittelyyn voivat osallistua alueen asukkaat, opiskelijat, opettajat sekä alueen toimijat. (Juujärvi & Pessa 2012, 15; 49.)

4 Varhaiskasvatus ja päivähoito

Mahkonen (2012) painottaa, että kuvattaessa varhaiskasvatuksen ja päivähoidon keskeisimpiä sisältöjä, on huomioitava että käsitteet eivät ole toistensa synonyymeja (Mahkonen 2012, 26). Päivähoito kattaa hoidon järjestämisen puitteet, varhaiskasvatus sen sijaan käsittää kasvatus-toiminnan sisällön ja päämäärät.

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka muotoutuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta (Järvinen ym. 2009, 123). Hyvä ja turvallinen vuorovaikutussuhde lapsen ja koko perheen sekä kasvatushenkilökunnan välillä on perusta laadukkaalle varhaiskasvatukselle (VASU 2005, 16). Päivähoito on yksi paikka, jossa varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa. Päivähoidossa varhaiskasvatus on ammatillista, sillä kasvatushenkilöstö on koulutettua ja kasvatustoiminnan tavoitteet perustuvat tutkittuun tietoon esimerkiksi lasten kehityksestä. Laadukas varhaiskasvatus syntyy selkeästä näkemyksestä siitä, mikä on varhaiskasvatuksen tarkoitus ja miten sitä toteutetaan. (Kronqvist 2011, 13.)

Päivähoitolain lisäksi tärkeimpiä varhaiskasvatusta ohjaavia asiakirjoja Suomessa ovat Lapsen oikeuksien sopimus ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet eli VASU (Järvinen ym. 2009, 116). VASU on kehitetty yhdenvertaistamaan päivähoidossa toteutettavan varhaiskasvatuksen sisällöllisiä eroja Suomessa (Stakes 2005, 7). Lyhykäisyydessään VASU sisältää kasvatustoiminnan sisältöohjeet, eli orientaatioita, sekä päämäärät. Sisältöorientaatioiksi on lueteltu kuusi aihealuetta: matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Orientaatioita ei ole tarkoitus toteuttaa oppiaineina, vaan niiden avulla lapselle annetaan valmiudet ymmärtää monimuotoista maail-

maa. (Stakes 2005, 26.) Päämääränä on tukea lasta kasvamaan hyvinvoivaksi, toiset huomioon ottavaksi ja itsenäiseksi ihmiseksi (Stakes 2005, 13).

Matemaattinen orientaatio sisältää muun muassa numeroiden ja lukumäärien tuntemisen sekä ajankulun ymmärtämisen. Lapsille tulee luoda tilanteita, joissa heillä on mahdollisuus vertailla ja laskea eri asioita ja tehdä päätelmiä. Luonnontieteellisessä orientaatiossa kannustetaan lasta havainnoimaan ja tutkimaan lähiympäristöä sekä tutustumaan eläimiin, kasveihin ja ihmiskehoon. Tarkoitus on itse kokeilemalla tutkia syy-seuraussuhteita ja luonnon ilmiöitä. Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatiossa jäsennetään historiaa ja nykyhetkeä esimerkiksi erilaisia esineitä ja dokumentteja hyödyntäen. Esteettisessä orientaatiossa mahdollistetaan lapsille erilaisia kokemuksia ja elämyksiä hyödyntämällä luovaa ilmaisua. Eettisessä orientaatiossa pohditaan yhteiskunnallista arvo- ja normimaailmaa sekä opetellaan oikean ja väärän ymmärtämistä kehitystason mukaisesti. Uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatiossa pohditaan hengellisyyttä ja elämäkatsomuksellisia asioita. (Järvinen ym. 2009, 134 - 135; Stakes 2005, 27 - 29.)

Päivähoito voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: päiväkotihoidon, perhepäivähoitoon, leikki-toimintaan ja muuhun päivähoitotoimintaan (Mahkonen 2012, 37). Suomessa on subjektiivinen päivähoito-oikeus, mikä tarkoittaa, että kaikilla alle oppivelvollisuusikäisillä lapsilla on oikeus päivähoitoon. Päivähoitolaki velvoittaa kuntia järjestämään päivähoitoa, tai valvomaan sen järjestämistä, siinä muodossa ja siinä määrin kuin päivähoitolle ilmenee kunnassa tarvetta. Kunta on myös velvollinen tarjoamaan päivähoitoa lapsen omalla kielellä, mikäli lapsen äidinkielenä on suomi, ruotsi tai saame. Myös lapsen oman kulttuurin tukeminen päivähoitossa on tärkeää. (Mahkonen 2012, 38; 40.) Päivähoidon tavoitteena on tukea monipuolisesti lapsen kehitystä ja lapsen perhettä kasvatustehtävässään. Päivähoidon ja kodin välinen yhteistyö on tärkeää lapsen tasapainoisen persoonallisuuden kehityksen tukemisessa. Lapsen fyysisen, sosiaalisen ja tunne-elämän kehitystä tuettaessa päivähoitossa täytyy ottaa huomioon lapsen ikä, yksilölliset tarpeet ja yleinen kulttuuriperinne. (Mahkonen 2012, 36; ks. myös Päivähoitolaki.)

4.1 Lapsen osallisuus

Venninen, Leinonen & Ojala (2010) määrittelevät osallisuuden mahdollisuudeksi vaikuttaa omaan elämään vaikuttaviin tekijöihin, itseä koskeviin päätöksiin sekä omaan elin- ja toimintaympäristöön. Osallisuuden määritelmässä keskeistä on näkemys siitä, että yksilö on osa ryhmää ja yhteisöä. Osallisuus on yksilön ja yhteisön välistä vuorovaikutusta: yksilö vaikuttaa yhteisöön ja yhteisö vaikuttaa yksilöön. (Reunamo 2007, 61; Venninen ym. 2010, 6). Jokaisella ihmisellä on oikeus osallisuuteen, myös lapsilla. Suomen Perustuslain (731/1999) sekä Lapsen

oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin (Suomen Perustuslaki 731/1999; Unicef 2009).

Karlssonin ja Karimäen (2012) mukaan lasten osallisuus ja vaikuttaminen ovat suhteellisen uusia käsitteitä, sillä vasta 2000-luvulla lasten toimijuus, osallisuus ja voimaantuminen ovat saaneet enemmän painoarvoa. (Karlsson & Karimäki 2012, 26; 41.) Lapsen osallisuus-käsitteen rinnalla käytetään tunnetumpaa käsitettä lapsilähtöisyys. Hujalan ym. (2007) mukaan lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan enemmän lapsen tarpeista lähtevää toiminnan suunnittelua (Hujala ym. 2007, 57). Käsitteet voidaan erottaa toisistaan siten, että lapsilähtöisyydessä aikuinen suunnittelee lapselle toimintaa lapsen tarpeista käsin, osallisuudessa lapsi on mukana toiminnan suunnittelussa. (Hujala ym. 2007; Kalliala 2008, 22 - 23.)

Lapsi pyrkii luonnostaan osaksi yhteisöä ja olemaan vuorovaikutuksessa oman kehitystasonsa mukaisesti (Venninen ym. 2010, 6). Lapsella on tarve kuulua johonkin, olla osallinen. Ikä on keskeinen tekijä lapsen osallisuudessa, sillä osallisuuden myötä lapsen täytyy kantaa myös vastuuta. Lapsen osallisuus on aikuisen käsissä, sillä aikuisella on mahdollisuus rajata tai lisätä lapsen valtaa ja vastuuta niissä asioissa, jotka vaikuttavat lasta itseään koskeviin asioihin. Osallisuus perustuu aikuisen ja lapsen väliselle luottamukselle, jolloin aikuisen täytyy uskaltaa luottaa lapsen vastuunottamisen kykyyn. (Mäkitalo, Nevanen, Ojala, Tast, Venninen & Vilpas 2011, 84 - 85.) Mäkitalo ym. (2011) tarkentavat, ettei osallisuus kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsella olisi kaikki valta ja oikeus päättää omasta elämästään. Päävastuu ja valta ovat aikuisella. (Mäkitalo ym. 2011, 150 - 151.)

Lapsen osallisuus onkin monisyinen asia. Lasten kohdalla osallisuus on sidoksissa kontekstiinsa, lapsen ikään sekä siihen minkälaisesta osallisuudesta on kyse - kertaluontoisesta vai pidempikestoisesta. Opinnäytetyössämme kontekstina ovat päiväkotit ja palvelumuotoilu.

4.2 Lapsen osallisuus päiväkodissa

Suomessa päivähoiton kulttuuri on perustunut aikuisjohtoisuuteen ja lapset on nähty ennemminkin toiminnan kohteena. Aikuisjohtoisuudesta on 1990-luvun loppupuolella pyritty siirtymään lapsilähtöiseen, ja siitä edelleen lapsen osallisuutta tukevaan, toimintamalliin (Hujala ym. 2007, 13).

Lapsella tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa itseensä ja omaan ympäristöönsä myös päiväkodissa. Päiväkodissa osallisuutta voidaan tarkastella mahdollisuutena vaikuttaa muun muassa toiminnan ja toimintaympäristön muokkaamiseen, esimerkiksi leikkimahdollisuuksiin ja ulkoilun sisältöön. Lapsen osallisuus on kokemuksellista, eli päiväkodissa kyse on siitä, miten lapsi

kokee erilaiset toiminnot. (Nurmi & Rantala 2011, 50.) Osallisuus alkaa kuuntelemisesta: mitä kerrottavaa lapsella on. Kuuntelemisen tarkoitus on ottaa lapsi mukaan suunnitteluun, eikä pelkästään kuunnella lapsen mielipiteitä. (Nurmi & Rantala 2011, 6 - 7.) Lapsen osallistuminen sellaiseen toimintaan, jonka aikuinen on ennalta suunnitellut eikä lapsi ole ollut vaikuttamassa sisältöön ja toteutukseen, voi myöskin olla alku osallisuudelle, mikäli osallistumisen kokemus on ollut lapselle myönteinen (Turja 2011, 47.)

Lapsen osallisuutta mahdollistava toimintakulttuuri muovaa päiväkodin arjen lapsen näköiseksi. Lapsi ei ole toiminnan kohde vaan aktiivi toimija. Nurmen ja Rantalan (2011) mukaan lapsen tulee saada päättää itse oman aktiivisuutensa taso. (Nurmi & Rantala 2011, 140.) Osallistuminen ei vielä ole osallisuutta, mutta se voi johtaa siihen. Turjan (2011) mukaan osallisuuden kompastuskiveksi voi muodostua se, että lapsia osallistetaan ennalta suunniteltuun toimintaan. Tällöin aikuinen näennäisesti antaa mahdollisuuden lasten osallisuudelle, sillä osallistuminen ei perustu vapaaehtoisuuteen ja lapsi on lähinnä toiminnan kohde. Osallistamista ei voi täysin välttää, eikä se ole tarkoituksenmukaistakaan, mutta aikuisen täytyy ymmärtää, mikä ero on osallisuudella ja osallistamisella. (Turja 2011, 47.)

5 Laadullinen tutkimus ja palvelumuotoilu

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena. Koska opinnäytetyömme on osa Koulii-hanketta, jossa toteutetaan palvelumuotoilun t&k&i-mallia, muodostui palvelumuotoilu luonnollisesti opinnäytetyömme lähestymistavaksi.

5.1 Laadullinen tutkimus

Laadullista tutkimusta käsittelevää kirjallisuutta on runsaasti, mutta aiheen määrittäminen on kuitenkin osoittautunut hankalaksi alan eri asiantuntijoillekin. Aihetta käsittelevät eri teokset ovat antaneet useita erilaisia termejä laadulliselle tutkimukselle. Näin ollen tästä aiheesta ei ole yhtä totuutta, vaan määritelmä on aina suhteessa tutkittavaan ilmiöön. (Eskola & Suoranta 2000, 13 - 15; Tuomi & Sarajärvi 2009, 17 - 26.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus voi olla aineistolähtöistä eli induktiivista, jolloin yksittäisistä havainnoista edetään yleisempiin merkityksiin, teorialähtöistä eli deduktiivista, jolloin yleisistä havainnoista edetään yksittäisiin merkityksiin tai teoriasidonnaista eli abduktiivista, jolloin teorianmuodostus mahdollistuu kun havainnot tehdään jonkin johtoajatuksen perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Laadullisen tutkimuksen tutkimuskohteena ovat elämismailma, ihmisten kokemukset ja tarkoitus on löytää merkityksiä. (Hirsjärvi, Remes &

Sajavaara 2009, 164.) Vilka (2005) toteaa, että laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan etsitä totuuksia (Vilka 2005, 98).

Tuomen & Sarajärven (2009) mukaan laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että informantit valitaan tietyin kriteerein. Aineiston hankinnassa pyritään tuomaan tutkittavien näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä esille. Tästä syystä aineistoa kerätään usein esimerkiksi erilaisin haastatteluin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston sisällöllinen kattavuus on merkitsevää kuin aineiston määrä. Aineistoa on riittävästi silloin, kun aineistossa saavutetaan kylläntyminen eli saturaatiopiste. Tällöin informantit eivät enää tuota uutta, tutkimuksen kannalta oleellista, tietoa. (Eskola & Suoranta 2000, 60 - 63.)

Sisällönanalyysin tarkoituksena on pelkistää kerätty aineisto ymmärrettävään ja selkeään muotoon niin, että aineiston informaatioarvo säilyy. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite määrittelevät sen, tehdäänkö sisällönanalyysi aineistolähtöisesti vai teorialähtöisesti. Aineisto puolestaan määrittelee sen, mitä sisällönanalyysin muotoa käytetään: luokittelua, teemoittelua vai tyypittelyä. (Eskola & Suoranta 2000, 137; Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

5.2 Palvelumuotoilu opinnäytetyön lähestymistapana

Palvelumuotoilu on uudenlainen tapa tuottaa palveluita. Se toimii työkaluna palvelujen kehittämisessä käyttäjälähtöisestä näkökulmasta, mikä tarkoittaa että käyttäjät pääsevät osallisiksi kehittämistyöhön. Palveluita on perinteisesti kehitetty markkinatutkimuksen ja asiakaspalautteen avulla, jolloin tieto on pääsääntöisesti ollut määrällistä. Käyttäjäkokemuksen arviointi määrällisestä myyntiin liittyvästä tiedosta on kuitenkin hankalaa. Käyttäjäkokemuksen arviointiin sopiikin paremmin myös palvelumuotoilussa hyödynnettävät muotoilun menetelmät. (Lehto 2011, 11; Miettinen, Raulo & Ruusko 2011, 12 - 13.)

Tämän hetken trendi on tuotteistaa palvelut, eli myös sosiaalialalla erilaiset palvelut ovat tuotteita. Palvelun sisältö, kaikki palveluun liittyvä, on tarkoin määriteltyä ja asiakas ostaa palvelun juuri sellaisena kuin se on määritelty ja kaikki ylimenevä, ylimääräinen, maksaa lisää. (Miettinen 2011.) Selkiyttääksemme lukijalle palvelumuotoilua, olemme lisänneet esimerkkejä siitä, miten palvelumuotoilun osa-alueet linkittyvät päivähoidopalveluun. Pohdintaosuudessa pohdimme palvelumuotoilun mahdollisuuksia päivähoidossa ja päiväkotipäivän suunnittelussa.

5.2.1 Palvelujärjestelmä

Palvelun tuottamiseen tarvittavat resurssit ja tukitoiminnot kuvataan palvelujärjestelmän avulla. Palvelujärjestelmän tukiosaan kuuluvat johtamistuki, fyysinen tuki ja järjestelmätuki eivät näy asiakkaalle. Asiakkaalle näkyy vain palvelujärjestelmän vuorovaikutteinen osa, jonka kautta asiakkaat ovat vuorovaikutuksessa palvelua tarjoavaan tahoon. Vuorovaikutteinen osa koostuu erilaisista resursseista, joita ovat asiakasresurssit, kontaktiresurssit, järjestelmät ja operatiiviset rutiinit sekä fyysiset resurssit. (Koivisto 2011, 46 - 47.)

Opinnäytetyössämme palvelujärjestelmänä on päivähoitojärjestelmä. Asiakkaille näkyvin osa on päivähoitoyksikkö, sen esimies ja henkilökunta, yksikön varhaiskasvatussuunnitelma ja toimintatavat sekä päivähoitolaki. Päivähoitojärjestelmä on alkujaan rakennettu mahdollistamaan vanhempien työssäkäyntiä. Nykyään subjektiivisen päivähoito-oikeuden myötä kaikilla alle oppivelvollisuusikäisillä lapsilla on oikeus päivähoitopaikkaan vanhempien työtilanteesta riippumatta, mutta kuitenkin vanhemmat ovat päivähoitopalvelun ostajia ja pääasiallisia asiakkaita. Lapset voidaankin nähdä palvelun kohteena, mikä asettaa haasteita kun pyritään miettimään palvelumuotoilua lasten lähtökohdista käsin. (Mahkonen 2012, 28.)

Asiakkaat ovat oleellinen osa palvelun tuotantoprosessia, joten heitä nimitetään asiakasresursseiksi. Asiakkaaksi voidaan tässä määritellä kaikki tuotantoprosessiin vaikuttavat asiakkaat, eli niin maksavat kuin muutkin asiakkaat. Kontaktiresursseihin kuuluu asiakaspalveluhenkilökunta, joka on vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa. Päivähoitojärjestelmässä asiakaspalveluhenkilökuntaa on luonnollisesti päivähoitoyksikössä työskentelevä henkilökunta. Laitteista puhuttaessa kontaktiresurssi voi olla esimerkiksi Internet. Koiviston (2011) mukaan palvelujärjestelmään kuuluvat myös palveluntuottajan, eli esimerkiksi kunnan, operatiiviset ja hallinnolliset järjestelmät sekä työrutiinit. Ne vaikuttavat ”asiakkaiden palvelukokemukseen sekä kontaktihenkilöstön tehtävien suorittamiseen”. Fyysiset resurssit puolestaan koostuvat muun muassa tiloista, tilaan liittyvistä olosuhteista ja ulkoasusta. (Koivisto 2011, 47 - 48.)

5.2.2 Palvelupaketit

Palvelupaketit koostuvat ydinpalveluista ja liitännäispalveluista. Ydinpalvelu on se asiakkaan ostotarve, jota varten palvelu on kehitetty ja liitännäispalvelut täydentävät itse ydinpalvelua. Liitännäispalvelut voidaan jakaa edelleen avustaviin palveluihin ja tukipalveluihin. Avustavat palvelut helpottavat asiakkaita käyttämään ydinpalveluita. Esimerkiksi jos ydinpalveluna on lentoyhtiön lentomatka, niin avustava palvelu voi olla esimerkiksi lähtöselvitys tai turvatarkastus. Tukipalvelu voisi samaisessa esimerkissä olla lentoyhtiön tarjoama ateria- ja juoma-

palvelu, eli toisin sanoen tukipalveluiden tehtävänä on tehdä palvelukokemuksesta asiakkaalle miellyttävä, lisätä kokemuksen arvoa ja erottaa se kilpailevista palveluntarjoajista. Liitännäispalvelut siis vaikuttavat oleellisesti itse ydinpalvelusta saatavaan kokemukseen ja sitä kautta myös palvelun kilpailukykyyn. (Koivisto 2011, 43 - 45.)

Päivähoitojärjestelmässä ydinpalvelu on lasten hoito. Tässä kontekstissa avustavaksi palveluksi voidaan nähdä esimerkiksi kasvatuskumppanuus, joka voidaan nähdä edellytyksenä lapsen hyvälle hoidolle. Hoitosuhdetta aloitettaessa huoltajien kanssa keskustellaan lapsesta, siitä millainen lapsi on ja millaisia tarpeita hänellä on. Aloituksessa koko perhe ja päivähoiton henkilöstö tutustuvat toisiinsa ja alkaa yhteisen palvelusuhteen rakentuminen. Myös tällainen aloituskeskustelu voidaan nähdä avustavana palveluna. Tukipalveluiksi voidaan nähdä esimerkiksi tehostetun tuen järjestäminen päivähoitossa, lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö sekä suomen kieltä vahvistavat tukitoimet monikulttuurisille asiakkaille.

Palvelupaketin avulla kuvataan siis palvelun lopputulosta, palvelua kokonaisuudessaan. Lopputuloksen kuvaaminen ei kuitenkaan ole riittävää, sillä palvelumuotoilun hengessä palvelut tuotetaan vuorovaikutuksessa palvelun tuottajan ja asiakkaan välillä. Tällöin on tärkeää huomioida myös palvelun tuotantoprosessi. (Koivisto 2011, 45 - 46.)

5.2.3 Palvelupolku ja palvelutuokiot

Asiakkaiden palvelun käytön ja käyttökokemuksen ymmärtäminen on edellytys käyttäjälähtöisen suunnittelun onnistumiselle. Asiakkaiden kokemusten ymmärtäminen puolestaan edellyttää asiakkaiden ottamista osallisiksi palvelun suunnittelu- ja kehittämisprosessiin.

Palvelupolku muodostuu toisiaan seuraavista palvelutuokioista, kun taas palvelutuokiot koostuvat kontaktipisteistä. Palvelupolkua ohjaavat niin palvelun tuotantoprosessi kuin asiakkaan valinnat, joista yhdessä muodostuu asiakaskokemuksia tuottava palvelu. (Koivisto 2011, 49 - 50.) Palvelupolku ilmentää palvelun vaiheet kokonaisuudessaan. Palvelupolku voidaan käsittää enemmänkin palveluntuottajan välineeksi palvelun eri vaiheiden analysointiin sekä suunnitteluun. (Tuulaniemi 2011, 78 - 79.)

Palvelua suunniteltaessa mietitään palvelupolkua joka pohjautuu kontaktipisteisiin. Kontaktipisteeksi voidaan määritellä jokainen sellainen hetki, kun asiakas on kontaktissa palveluun ihmisten, esineiden, toimintatapojen tai ympäristön kautta. Päivähoitopalvelussa kontaktipisteitä voivat siis olla esimerkiksi henkilökunta, leikkivälineet, varsinainen toiminta ja päiväkotiympäristö fyysisenä tilana. Lisäksi ympäristöksi luokitellaan virtuaaliympäristö eli esimerkiksi kunnan päivähoiton Internet-sivusto. (Tuulaniemi 2011, 79 - 82.)

5.2.4 Palvelumuotoilun prosessi

Palvelumuotoilu on verrattain uusi menetelmä, eikä yleistieto aiheesta ole vielä vahvaa. Tämän vuoksi lukijaa helpottaaksemme kuvaamme seuraavassa palvelumuotoiluprosessin kokonaisuudessaan. Olemme keskittyneet opinnäytetyömme toteutusvaiheessa kuitenkin vain prosessin ensimmäiseen vaiheeseen, eli olemme keränneet palvelun pääasiallisilta käyttäjiltä tietoa siitä, millaisia asioita he haluaisivat palvelun sisältävän.

Palvelumuotoilun prosessi alkaa käyttäjän palvelukokemuksen ymmärtämisestä. Palvelukokemuksen ymmärtämisellä pyritään löytämään käyttäjien piilevät tarpeet. Siten voidaan tuottaa parempia palveluita. Palvelumuotoilun prosessissa korostuu asiakaslähtöisyys, kuten Miettinen (2011) painottaa. Palvelukokemuksen ymmärtämiseksi täytyy kerätä käyttäjiltä tietoa käytetystä palvelusta, siihen liittyvistä kokemuksista, unelmista ja tarpeista. (Miettinen 2011, 32 - 33.)

Palveluiden suunnittelemiseen parhaimmillaan osallistuu joukko monenlaisia toimijoita, kuten palvelun käyttäjiä ja vastaavasti palvelun tuottajia. Tätä kutsutaan yhteissuunnitteluksi. Yhteissuunnittelun ideana on sekä palvelun tuottajien että käyttäjien näkökulmien ottaminen huomioon niin, että saadaan kehitettyä palveluita jotka vastaavat molempien osapuolien tarpeisiin. (Mattelmäki & Vaajakallio 2011, 77 - 80.) Perinteisesti yksittäisessä päiväkodissa toteutettavaa päivähoitoa suunnittelevat yhdessä kasvatushenkilökunta ja vanhemmat niiden puitteiden pohjalta, jotka päivähoiton hallinto on määritellyt. Haluamme tuoda uuden näkökulman päivähoiton suunnitteluun tuomalla lasten äänet kuuluviin selvittämällä millainen unelmien päiväkotipäivä olisi heidän mielestään. Lopussa pohdimme voisiko lasten kuvauksia unelmien päiväkotipäivästä hyödyntää päivähoiton suunnittelussa ja millä tavoin lapsia yleisestikin voisi ottaa aktiivisemmin mukaan suunnitteluun.

Yhteissuunnittelun ja ideoinnin jälkeen palvelua aletaan konseptoida. Palvelukonsepti on laaja-alainen kuvaus palvelusta ja sen keskeisestä ideasta. Tuulaniemi (2011) kirjoittaa konseptin olevan kartta, josta voidaan erottaa ääriviivat mutta yksityiskohdat ovat vielä epäselviä. Palvelun konseptointi rakentuu suunniteltavasta palvelupolusta. Palvelupolun avulla luodaan käsitystä palvelun eri osa-alueista: palvelutuokioista ja kontaktipisteistä. (Tuulaniemi 2011, 189.) Palvelukonseptilla arvioidaan palvelun toimivuutta käytännössä, jonka jälkeen palveluun tehdään tarvittavia muutoksia. Tämän jälkeen palvelu lanseerataan. (Vaahtojärvi 2011, 137; 141.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen valitsemalla aiheen huhtikuussa 2012. Tällöin myös aiesopimuksemme hyväksyttiin. Tämän jälkeen otimme yhteyttä Espoon kaupungin Maakirjan päiväkotiin, joka on Koulii-hankkeen yhteistyöpäiväkoti, ja kerroimme opinnäytetyöstämme. Syyskuussa 2012 saimme Espoon kaupungilta tutkimusluvan, jonka jälkeen menimme tutustumaan Maakirjan päiväkotiin ja keskustelemaan tarkemmin opinnäytetyömme toteutuksesta ja aineistonhankinnasta. Aineistonhankinta ja sisällönanalyysi toteutettiin lokakuussa 2012. Aineistonhankintamenetelmänä käytimme aihesadutusta.

6.1 Aineistonhankinta

Ennen aineistonhankintaa pyysimme lasten huoltajilta kirjallisen suostumuksen lasten osallistumisesta opinnäytetyöhön. Sovimme päiväkodin henkilökunnan kanssa, että he jakoivat tekemämme suostumuslomakkeet 4 - 5-vuotiaiden lasten vanhemmille ja ottivat vastaan myös täytetyt lomakkeet. Yhdessä henkilökunnan kanssa sovimme päivät, jolloin olimme päiväkodissa tutustumassa ja saduttamassa lapsia.

6.2 Sadutus

Karlssonin (2003) mukaan sadutus on narratiivinen menetelmä, jossa hyödynnetään ihmisen luontainen tarve tarinoimiseen tai kertomiseen. Sadutuksessa toinen kertoo sadun ja toinen toimii aktiivisena kirjaajana. Satu kirjataan ylös juuri sellaisena kuin se kerrotaan ja luetaan lopuksi ääneen kertojalle. Kertoja saa halutessaan muokata satua. Sadutus on osallistava menetelmä, sillä kertojalla on kaikki oikeudet satuun ja kertoja päättää milloin satu on valmis. Kirjaaja kuuntelee aktiivisesti kertomusta ja kirjaa sen ylös ilman tulkintaa tai arvostelua. Karlsson & Karimäki (2012) tähdentävät, että sadutus on kohtaamista ja mahdollistaa osallisuutta, sillä se edistää toisen ymmärtämistä, myötäelämistä, kuuntelemista ja yhteisöllisyyden kehittämisen osaamista. (Karlsson 2003, 111 - 112; Karlsson & Karimäki 2012, 171).

Sadutusta voi hyödyntää eri lähtökohdista käsin. Sillä voi tutkia lapsen kielen ja ajattelun kehitystä, kerätä tietoa saduttajan omiin tarpeisiin, sekä käyttää terapeuttisena välineenä tunteiden ja ajatusten ilmaisuun. Sadutus on nopea keino tutustua lapsiin, mikä tarkoittaa sitä, että myös vierasta lasta voi saduttaa (Karlsson 2003, 44). Opinnäytetyössämme käytämme sadutusta nimenomaan aineistonhankintaan. Sadutus on alun perin Suomessa kehitelty lasten kanssa käytettäväksi terapeuttiseksi menetelmäksi, mutta tutkimustulosten ja kehittämistyön myötä sadutusta käytetään nykyään vauvasta vaariin. (Karlsson 2003, 100; 112.)

Karlssonin (2003) mukaan sadutus on dialoginen väline yksilön ja yhteisön välillä. Dialogi syntyy kun yksilön sisäinen kertomus luetaan ääneen. Puhuttua kertomusta ei pidetä yhtä oikeana tai vakuuttavana kuin kirjattua kertomusta, vaan kirjoitettu kertomus nähdään merkityksellisempänä ja yhteisöllisempänä. Ääneen luettu kertomus muuttuu yhteiseksi ja syntyy ”me”. Tunne yhteenkuuluvuudesta kuuluu osallisuuden kokemiseen. Kertojan yksilöllisyys säilyy kuitenkin yhteisen keskellä. (Karlsson 2003, 111.)

Sadutuksen ohje on: ”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” Ohje on kehoitus eikä kysymys, sillä kysymys ohjaisi lapsen vastamaan aikuiselle ”oikein”. Sana satu edesauttaa kertojaa mielikuvituksellisempaan ja vapautuneempaan kertomiseen ja satuiluun. (Karlsson 2003, 116.) Karlsson ja Karimäki (2012) tuovat esiin kolme yleisintä kerrontalähtökohtaa: satu voi saada alkunsa henkilökohtaisista kokemuksista, jostain tutusta sadusta joka kerrotaan omin sanoin tai tarinaa tuotetaan vallitsevassa tilanteessa. (Karlsson & Karimäki 2012, 175.)

6.2.1 Lapsilta tietoa saduttamalla

Saduttaminen on vuorovaikutusta lapsen ja aikuisen välillä, jossa aikuinen keskittyy kuuntelemaan lasta. Lapsilta voi kerätä saduttamalla tietoa lasten ajatuksista, kokemuksista sekä ideoista. Tarinoiminen on lapsille hyvin luontaista, leikithän ovat yhtä suurta tarinaa. Lapsi jäsentää ympäröivää maailmaa puhumalla itselleen ja sisäisestä puheesta kumpuaa kertomuksia. (Karlsson 2003, 10; 14.) Karlsson & Karimäki muistuttavat, että saduttamalla kerättyä lapsen tietoa, eli satuja, tulkittaessa täytyy olla varovainen, sillä sadut eivät ole totuuksia, vaan tarjoavat vain ”ikkunan” lapsen omaan maailmaan. (Karlsson & Karimäki 2012, 170.)

Karlsson (2003) viittaa tutkimuksiin jotka osoittavat, että esimerkiksi päivähoitossa sadutusmenetelmää käyttäneet kasvattajat ovat tutustuneet lapsiin paremmin. Ymmärrys lasten ajatus- sekä kokemusmaailmasta on kasvanut, kuin myös arvostus lapsia kohtaan. (Karlsson 2003, 164.) Opinnäytetyössämme lähtökohtamme oli se, että lapsilla on annettavanaan paljon tietoa ja ajatuksia, joita voisi hyödyntää päiväkotipäivän suunnittelussa.

6.2.2 Monta tapaa saduttaa

Sadutusta voi toteuttaa monella eri tavalla. On olemassa perus- sekä aiheasadutusta, ja saduttaa voi yksin, pareittain tai ryhmässä. Perussadutuksessa aihe on vapaa ja sadutettavana on yksi kerrallaan. Aiheasadutuksessa voidaan sopia yhdessä aihe, josta satu kerrotaan. Aiheasadutusta voi toteuttaa myös niin, että kertoja antaa aiheen josta sadutetaan. Pari- ja ryhmäsadu-

tuksessa on useampi sadutettava yhtä aikaa. Oleellinen ero tällaisella sadutusmuodolla perus-sadutukseen on siinä, että asioita voidaan pohtia useammasta eri näkökulmasta. Aihesadutusta suositellaan käytettäväksi lasten kanssa joita on sadutettu ennenkin, sillä silloin lapsi on oppinut, että hänen ajatuksillaan ja kertomuksellaan on merkitystä aikuiselle ja aikuinen haluaa todella kuulla mitä lapsella on sanottavanaan. Pari- ja ryhmäsadutusta voi käyttää paljon sadutetuille lapsille, ei vasta-alkajille, sillä tilanne voi muutoin olla liian jännittävä. (Karlsson 2003, 12; 115.)

Opinnäytetyössämme käytimme aiheistonhankintaan nimenomaan aihesadutusta. Pyysimme lapsia kertomaan meille sadun heidän unelmien päiväkotipäivästään.

6.3 Aineistonhankinnan kuvaus

Keräsimme tietoa lapsilta lasten osallisuutta tukevalla menetelmällä: aihesadutuksella. Informanteiksi valitsimme Maakirjan päiväkodin 4 - 5-vuotiaat lapset. Rajauksemme perustui siihen, että 4 - 5-vuotiaat omaavat riittävät kielelliset ja kognitiiviset taidot. Sanavarasto tämän ikäisillä lapsilla kattaa noin 2000 sanaa ja lapsi hallitsee asioiden nimeämisen sekä kuvailun. Kielen kehittyessä kehittyvät myös kognitiiviset taidot. Kognitiivinen kehitys tarkoittaa tiedollista kehittymistä. Nurmiraanan, Leppämäen & Horpun (2009) mukaan keskeisiä kognitiivisia toimintoja ovat muun muassa kieli, päättelykyky, ongelmanratkaisu, muistaminen, ajattelu ja oppiminen. Ikävuosina 4 - 5 lapsella on vilkas mielikuvitus. 4 - 5-vuotiaalle tarinan kertominen on luontevaa, tarinat etenevät kronologisesti ja sisältävät omia ajatuksia sekä tunteita. (Nurmiraanta ym. 2009, 33 - 41; Vuorinen 1997, 146.) Esiopetusikäiset rajasimme ulkopuolelle sen vuoksi, että heidän päiväkotipäivänsä on erilainen esiopetuksesta johtuen.

Toteutimme aineistonhankinnan lokakuun ensimmäisellä viikolla. Ikänsä puolesta sopivia informantteja oli päiväkodissa 10. He saivat itse päättää osallistumisestaan opinnäytetyöhön, myös huoltajilta oli suostumus. Kaksi lasta kieltäytyi osallistumasta ja kaksi ei osallistunut muista syistä johtuen. Näin ollen informantteja jäi kuusi. Olimme varautuneet tekemään informanteiksi valikoiduilla lapsilla harjoitussadutuksia, mikäli heitä ei oltu aikaisemmin sadutettu. Päiväkodin henkilökunta oli kuitenkin sitä mieltä, että lapsia voi kokeilla saduttaa ilman harjoitusta, sillä lapset olivat heidän sanojensa mukaan reippaita ja tottuneet opiskelijoihin.

Ensimmäisenä päivänä osallistuimme ryhmän toimintaan tarkoituksena tutustua niin lapsiin kuin henkilökuntaankin. Jo ensimmäisenä päivänä kokeilimme henkilökunnan kannustamana parisadutusta. Parisadutus toimi harjoituksena ja tarkoitus oli kokeilla kuinka lapset ymmärtävät aiheemme ”*unelmien päiväkotipäivä*”. Harjoittelimme parisadutuksella siksi, että lap-

set voivat halutessaan tukeutua toisiinsa, mikä voisi purkaa tilanteen aiheuttamaa jännitystä. Parisadutuksen perusteella tulimme siihen johtopäätökseen, että *unelma* ei ole lapsille kovinkaan tuttu käsite. Parisadutuksessa olleet lapset alkoivat myös kinastella keskenään sadun sisällöstä ja siitä kumpi satua kertoo. Mielestämme tilanteessa oli liikaa ihmisiä, sillä olimme molemmat sadutuksessa mukana. Tämä varmasti vaikutti osaltaan myös siihen, että lasten oli hankala pysyä annetussa aiheessa ja he puhuivat paljon päällekkäin. Tästä syystä satua oli vaikea kirjata ylös ja lopulta päädyimmekin siihen ratkaisuun, ettei parisadutuksen tuotosta käytetä opinnäytetyössämme.

Ensimmäisen päivän sadutuksesta oppineena päätimme jatkossa saduttaa lapsia niin, että paikalla oli yksi lapsi ja vain toinen meistä. Ennen sadun aloittamista meidän täytyi myös keskustella lasten kanssa siitä, mitä käsite *unelma* tarkoittaa. Sadutimme toisena päivänä molemmat kaksi lasta. Sadutukset olivat tilanteina onnistuneita.

Kolmantena päivänä sadutettavia lapsia oli kaksi, eli sadutimme kumpikin yhden lapsen. Sadutustilanteet olivat hieman levottomampia johtuen päiväkodin juuri päättyneestä lauluhetkestä sekä tiloista joissa sadutettiin. Aiemmin käyttämämme rauhallinen tila oli varattu ja jouduimme saduttamaan ryhmätiloissa. Ryhmätiloissa kävi ihmisiä kesken sadutuksen, mikä luonnollisesti kiinnitti lasten huomion ja häiritsi keskittymistä sadutukseen. Kaikki sadutetut lapset halusivat sadut myös itselleen.

6.4 Aineiston analyysi

Sisällönanalyysi toteutettiin aineistolähtöisesti. Sisällönanalyysissä kerätty tieto pyritään esittämään tiivistetyssä muodossa. Analyysi aloitettiin perehtymällä saatuihin kuuteen satuun. Sadut numeroitiin (X1-X6), että niiden tunnistaminen olisi helppoa eikä sadutettavien nimiä tarvitse käyttää. Määrällisesti aineistoa oli 1½ A4-arkkia. Aineistolähtöisessä analyysissä täytyy ensin erotella tutkimuskysymyksen kannalta oleellinen tieto tekstimassasta pelkistämällä. Samaan aihepiiriin kuuluvat ja tutkimuskysymyksen kannalta oleelliset ilmaukset alleviivattiin eri väreillä ja listattiin erilliselle paperille, jolloin aineistoa pystyttiin hahmottamaan paremmin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108 - 109). Oleellisten ilmausten poimiminen oli haastavaa, sillä satujen sisällöt olivat kirjavia ja niissä oli paljon tulkinnanvaraa. Analyysia varten voitiin kuitenkin ottaa vain selkeät ilmaisut, sillä satuja ei saa tulkita.

Pelkistämisen jälkeen aineistoa alettiin luokitella, mutta aineistoa ei ollut riittävästi monitasoisen ja näin ollen laadukkaan luokittelun toteuttamiseen. Luokittelemalla tuloksiksi saatiin liian laajat yläluokat, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymykseen. Analyysitavaksi valikoituikin teemoittelu, jota Eskola ja Suoranta (2000, 178) suosittelevat käytännönläheisten ongelmien ratkaisuun. Saduista alleviivatuista alkuperäisilmauksista hahmoteltiin siis teemo-

ja, sillä jo satuja luettaessa satujen sisällöissä oli huomattavissa yhtäläisyyksiä. Aluksi hahmoiteltiin laajemmat teemat, mutta analyysin edetessä teemat pilkottiin pienempiin teemoihin, sillä laajemmat teemat olivat liian yleisluontoisia, eivätkä vastanneet suoraan tutkimuskysymykseen. Tämän jälkeen alkuperäisilmauksista poimittiin yksittäiset ilmaukset, jotka kuuluivat saman teeman alle, ja ne taulukoitiin (ks. kuvio 1).

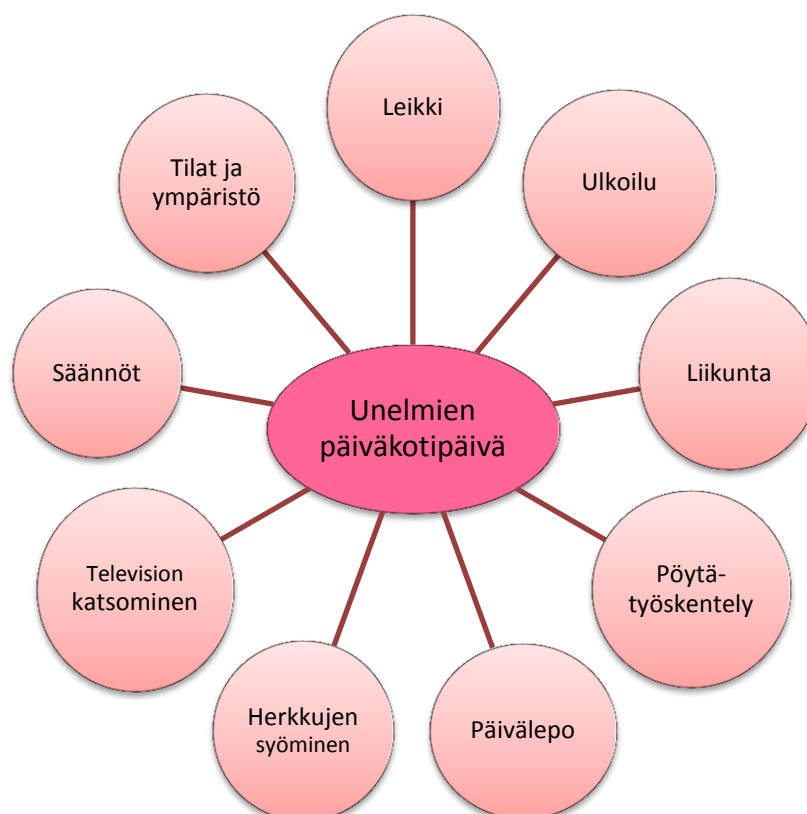
Tonttujen katseleminen Arkun löytäminen Riehuminen Kiljuminen Juokseminen Naamiot	Leikki
Jumppaaminen Uiminen Luisteleminen	Liikunta
Marjojen poimiminen Kalliolla kiipeileminen Keinuminen Hiekkalaatikolla leikkiminen Kiipeilytelineessä kiipeileminen Ulkoileminen Ulkona käyminen	Ulkoilu

Kuvio 1: Esimerkki teemoittelusta

Teemoiksi muodostuivat leikki, liikunta, pöytätyöskentely, television katselu, ulkoilu, herkkujen syöminen, päivälepo, säännöt sekä tilat ja ympäristö. Näiden teemojen avulla voi mielestämme hyvin kuvata sitä, millainen on lasten *unelmien päiväkotipäivä*. Pöytätyöskentely on päivähoitossa yleisesti käytetty käsite, joka sisältää ne toiminnot joita tehdään pääsääntöisesti pöydän ääressä, kuten esimerkiksi askartelu ja erilaiset pelit. Tilat ja ympäristö eivät varsinaisesti suoraan vastaa tutkimuskysymykseemme, mutta niistä oli maininta useammassa sadussa, joten päätimme laittaa sen omaksi teemakseen. Myös television katsominen laitettiin yhdellä maininnalla omaksi teemakseen siksi, että se oli mielestämme oleellinen kuvattaessa unelmien päiväkotipäivää.

7 Tulokset ja johtopäätökset

Tulokseksi saimme yhdeksän teemaa. Tuloksia käsitellessämme käytämme lainauksia lasten saduista ja peilaamme lasten unelmia teoriaan. Opinnäytetyömme lähtökohta oli, että lapset osaavat kertoa mitä he haluavat päiväkotipäivältään ja tulokset tukivat tätä lähtökohtaa.

Kuvio 2: Teemat

Leikki

Selkeitä leikkiin liittyviä mainintoja oli neljässä (4/6) sadussa. Lapset mainitsivat saduissaan erilaisia leikkejä ja niistä kävi myös ilmi haluttiinko leikkiä yksin vai yhdessä.

X6: *"Sellast leikkii haluaisin et me riehuttais ja kiljuttais ja juostais."*

X4: *"-- sitte mää haluaisin löytää arkun."*

Kaikissa saduissa ei suoraan mainittu leikkiä, mutta saduista kävi kuitenkin ilmi, että lasten unelmien päiväkotipäivä sisältää erilaisia leikin muotoja, kuten esimerkiksi naamioilla leikki-

mistä ja arkun löytämistä. Yhdessä sadussa mainittiin myös hiekkalaatikko, jossa yleensä leikitään. Me kuitenkin sisällytimme sen ulkoilu-teemaan, sillä hiekkalaatikolla leikkiminen on pääsääntöisesti ulkona tapahtuvaa toimintaa.

Lasten leikkitoiveet ovat monipuolisia ja lapset ovat kiinnostuneet erilaisista leikeistä. Leikki edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja leikin avulla lapsi oppii jäsentämään maailmaa. Päiväkodissa täytyy antaa leikille tilaa ja lapsille rauhallista leikkiaikaa. (Järvinen ym. 2009, 66.) Lasten osallisuutta ajatellen päiväkodin henkilökunnan tulee ottaa lasten erilaiset leikkitoiveet huomioon ja omalla toiminnallaan mahdollistaa niiden toteutumista, sillä lapset eivät välttämättä koe leikkejä samalla tavalla (Stakes 2005, 20 - 21). Kaikkiin leikkeihin ei vaadita leikkivälineitä, sillä aikuisen osallistumisella leikkeihin voi olla leluja suurempi vaikutus leikin mielekkyyteen.

Ulkoilu

Kuten leikistäkin, myös ulkoilusta oli neljässä (4/6) sadussa maininta. Lapset kuvasivat tarkasti millaista ulkoilua he toivoisivat. Yksi lapsista kertoi saduissaan sellaisesta ulkoilusta, johon on puitteet päiväkodin pihalla, esimerkiksi hiekkalaatikko. Kolmen lapsen unelmiin kuului ulkoilu päiväkodin pihan ulkopuolella, sillä he haluaisivat mennä muun muassa uimarannalle, kallioille kiipeilemään ja marjoja poimimaan.

X3: *"Mä haluisin mennä kesällä uimaan."*

X2: *"Kiivetä ulkona kallioilla."*

X4: *"Ja sit me voitais mennä poimimaan marjoja."*

Saduista käy ilmi, että lapset haluaisivat vaikuttaa siihen, mitä ulkoilun aikana tehdään. Unelmien päiväkotipäivän kuvausten perusteella voi tehdä johtopäätöksen, että lapset haluaisivat ulkoilla enemmän päiväkodin pihan ulkopuolella, esimerkiksi metsässä. Todennäköisesti marjojen poimiminen ja kallioilla kiipeileminen ovat sellaisia aktiviteetteja, joita lapset harrastavat kotona ollessaan, mutta he haluaisivat niiden olevan myös osa heidän unelmien päiväkotipäiväänsä.

Ulkoilun voi hyvin yhdistää historiallis-yhteiskunnalliseen sekä luonnontieteelliseen orientaatioon, sillä molempien orientaatioiden sisällöissä mainitaan lähiympäristössä liikkumisesta ja lähiympäristön tutkimisesta. Tutkiminen on lapselle ominainen tapa toimia ja ulkoilua voikin monipuolistaa sillä, että kannustaa lapsia tutkimaan esimerkiksi elollisen ja elottoman luonnon eroavaisuuksia ja kunnioittamaan luontoa. (Stakes 2005, 25; 28.) Myös matemaattisen orientaation saa helposti yhdistettyä ulkoiluun esimerkiksi laskemalla erilaisia luonnonmateriaaleja. (Järvinen ym. 2009, 134; 137.)

Liikunta

Kaksi lasta mainitsi saduissaan liikunnan. Mainitut liikuntamuodot olivat jumppaaminen, uiminen ja luisteleminen.

X4: ”Sit mä haluaisin tota niin tuolla jos tuolla päiväkodissa meillä vois olla ohje että me voitais mennä luisteleen jonneki sellaseen paikkaan.”

Lasten unelmien päiväkotipäivään kuuluu erilaisia liikuntavaihtoehtoja. Yleisesti ottaen päiväkodin liikunnasta käytetään käsitettä jumppa, joka kattaa hyvin monipuolisen liikunnan ja se toteutetaan yleensä päiväkodin tiloissa. Huomionarvoista kuvauksissa oli myös se, että luistelu ja uiminen kiehtovat lapsia ja niitä haluttaisiin tehdä enemmän.

Liikkumisen avulla lapsi tutustuu omaan kehoonsa, kykyihinsä ja harjoittaa motorisia taitoja. Päiväkodin henkilöstön tulisi mahdollistaa monenlainen liikunta, sillä eri liikuntamuotojen avulla lapset oppivat erilaisia asioita. (Stakes 2005, 22 - 23.) Päiväkodissa tulee VASUn mukaan olla liikuntaa, mutta liikuntamuotoja ei ole siinä sen tarkemmin määritelty. Lasten maininnoista uiminen ja luisteleminen ovatkin sellaisia liikuntamuotoja, ettei niitä välttämättä jokaisessa päiväkodissa voi usein toteuttaa. Luistelu esimerkiksi edellyttäisi luistelukentän sijaitsevan kohtuullisen välimatkan päässä, mutta näin ei aina ole.

Pöytätyöskentely

Kolmessa (3/6) sadussa mainittiin erilaisia pöydän ääressä toteutettavia toimintoja. Eniten mainintoja oli palapelien tekemisestä, mutta myös muovailu ja erilaisia askarteluun liittyviä asioita mainittiin.

X6: ”Ja ettei olis mitään muuta ku palapelejä ja muovailuu - -”

Erilaiset pöytätyöskentelyn muodot, kuten askartelu ja palapelit, ovat osa päiväkodin arkea ja ne harjoittavat muun muassa hienomotorisia taitoja sekä ongelmanratkaisukykyä. Esimerkiksi palapelit ovat osa matemaattista orientaatiota, jossa yhdistetään ja kootaan osia yhteen (Järvinen 2009, 134). Lapset kokevat tällaisen toiminnan mielekkääksi, vaikka eivät välttämättä ole tietoisia toiminnan hyödyistä. Saduista ei tarkemmin ilmennyt mitä lapset haluaisivat askarrella tai maalata, mutta tällaisen toiminnan - oli se sitten aikuisen ohjaamaa tai vapaampaa, oman mielikuvituksen pohjalta toteutettua - voi nähdä olevan lapsille mieluisaa ja myös VASU tukee tätä näkemystä.

Päivälepo

Neljässä (4/6) sadussa mainittiin päiväunet. Lepohetki kuuluu vahvasti päiväkodin arkeen, eivätkä lapset saduissaan jättäneet sitä pois kuvatessaan unelmien päiväkotipäiväänsäkään.

X4: ”Että me aina täällä päiväkodissa tehä aina sellasia että ku ollaan nukku-massa ni vois mennä pois heti ku luetaan ja vois heti mennä yksin kotiin.”

Päivälepoon liittyvät maininnat olivat hyvin erilaisia, sillä yhden lapsen mielestä nukkuminen on kivaa, kun taas toisen lapsen mielestä päivälevolta tulisi päästä pois heti lukemisen päätyttyä.

Saduista selvisi, että päivälepo kuuluu myös unelmien päiväkotipäivään ja lepothetkelle rauhoittuminen keskellä päivää mielletään mukavaksi hetkeksi. Lepohetki myös edistää lapsen fyysistä ja psyykkistä tasapainoa (Järvinen ym. 2009, 146). Lapset kuitenkin haluaisivat vaikuttaa päivälevon pituuteen sekä nukkumapaikkoihinsa. Päivälevon pituudessa tulisikin huomioida lasten yksilölliset unentarpeet (Järvinen ym. 2009, 167).

Herkkujen syöminen

Kahdessa (2/6) sadussa lapset mainitsivat herkkujen syömistä. Toinen lapsista toivoi, että päiväkodissa syötäisiin keksejä silloin, kun siellä on syntymäpäiväsankari.

X2: ”Syödään keksejä peksejä kun täällä synttäripäiväsankari.”

Lapset yhdistävät herkut usein juhlapäiviin ja se on heidän tapansa juhlistaa jotain. Nykyään voi kuitenkin olla linjattu kaupunki- tai päiväkotitasolla niin, että omia herkkuja ei enää saa tuoda päiväkotiin. Lasten voi olla vaikea ymmärtää niitä syitä, miksi päiväkodissa ei mahdollisesti saa syödä omia herkkuja, etenkin jos kotona on tottunut, että juhlien yhteydessä herkutellaan. Mikäli herkut otettaisiin osaksi unelmien päiväkotipäivää, täytyisi henkilöstön kuitenkin säännöstellä herkkujen määrää, sillä jokapäiväinen herkkujen syöminen ei ole terveellistä.

Television katsominen

Yksi lapsi mainitsi saduissaan, että hän haluaisi katsoa päiväkodissa televisiota. Koska yhtä lukuun ottamatta lapset eivät saduissaan yhdistäneet television katselua osaksi unelmien päiväkotipäivää, voidaan ajatella että päiväkodissa halutaan tehdä pääsääntöisesti muita asioita kuin katsoa televisiota.

Säännöt

Kahdessa (2/6) sadussa oli useampi maininta erilaisista päiväkodin sääntöihin liittyvistä asioista. Toinen lapsista halusi, ettei päiväkodissa määrättäisi ketään ja toinen mainitsi sellaisia asioita, joista on olemassa päiväkodissa säännöt, mutta hän haluaisi niiden olevan toisin.

X4: ”Ja sitte vois olla sellanen et ketään ei määrättäis niinku.”

X6: ”Ja ettei olis tossuja ees.”

Lapset haluavat vaikuttaa päiväkodissa vallitseviin sääntöihin, mutta muuttaakseen sääntöjä heidän täytyy ymmärtää mitä varten erilaiset säännöt ovat olemassa ja miksi niitä täytyy noudattaa. On selvää, että päiväkodissa tulee olla sääntöjä eikä niistä voida luopua muun muassa turvallisuussyistä (Järvinen ym. 2009, 145). Lapset voivat kuitenkin osallistua sääntöjen laatimiseen, jolloin he voivat sisäistää niiden merkityksen ja tarkoituksen paremmin. Yhteinen sääntöjen luominen tarkoittaa aikuisjohtoisuudesta luopumista, jolloin vastuuta on jaettava myös lapsille.

Tilat ja ympäristö

Tiloihin ja ympäristöön liittyviä mainintoja oli kolmessa (3/6) sadussa. Kaksi lapsista kertoi minkälaisia tiloja päiväkodissa tulisi olla ja yksi kertoi mitä haluaisi päiväkodissa nähdä.

X1: ”Pitäis olla sali ja kahvihuone.”

X5: ”On kivaa että joku semmonen että päiväkodissa näkis työmaata ja traktorin vilkun.”

Erityiset tilat päiväkodissa, kuten sali, ovat mieluisia lapsille, sillä niissä tehdään yleensä muunlaista toimintaa kuin ryhmähuoneessa.

Tilat ja ympäristö eivät suoranaisesti liity unelmien päiväkotipäivän sisältöön, kuten aikaisemmin analyysivaiheessa kerroimme, mutta saduista päätellen niillä on iso merkitys lapsille. Lapset kuvailivat, minkälaisia tiloja päiväkodissa tulisi olla, mistä voi päätellä tilojen viihtyvyyden vaikuttavan oleellisesti unelmien päiväkotipäivään. Koska lapset ovat kiinnostuneita tiloista ja ympäristöstä, heidät voisi ottaa mukaan niiden suunnitteluun ja mahdolliseen uudelleenmuokkaamiseen. VASUssakin painotetaan tilojen ja ympäristön viihtyvyyden ja toimivuuden tärkeyttä. Lasten näkökulmasta hyvin suunnitellut tilat virittävät lapset toteuttamaan itseään. (Stakes 2005.)

Yhteenveto

Lasten toiveet olivat pääsääntöisesti arkisia, sellaisia joita voisi hyödyntää päiväkotipäivän suunnittelussa. Aineistoa ja niistä saatuja tuloksia oli niin vähän, ettemme voineet tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä tai yleistyksiä. Seuraava kuvio on yhteenveto tuloksista ja sen tarkoitus on ilmentää, minkälaisista asioista unelmien päiväkotipäivä rakentuu.

Kuvio 3: Unelmien päiväkotipäivä

8 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hirsjärven ym. (2009) mukaan tutkimuksen tekemisessä täytyy noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tämä edellyttää, että tutkimuksen suunnitelma, toteutus ja raportointi ovat laadukasta (Vilka 2005, 32). Aineiston hankinnan ja analysoinnin tulee niin ikään olla rehellistä ja läpinäkyvää. Eskola ja Suoranta (2000) muistuttavat, että tutkimusprosessi sisältää jatkuvaa päätöksentekoa, mikä edellyttää tutkijalta jatkuvaa eettistä harkintaa ja pohdintaa. Tutkija on itse vastuussa siitä kuinka hyvin tuntee, ja itse työssään käyttää, yleisiä tutkimuksessa noudatettavia eettisiä periaatteita. (Eskola & Suoranta 2000, 52; Hirsjärvi ym. 2009, 23 - 27.)

Ennen kuin lapset osallistuvat tutkimukseen, täytyy saada huoltajilta suostumus siitä, saako lapsi osallistua. Tutkimukseen osallistumisen tulisi olla lapselle vapaaehtoista ja lapsen tulisi voida päättää osallistumisestaan itse. Lapsen osallistumispäätöstä kuultaessa tulee ottaa huomioon lapsen kehitystaso ja ymmärryskyky. Lagströmin, Pösön, Rutasen & Vehkalahden (2010) mukaan jo 5-vuotias lapsi voi kyetä arvioimaan osallistumishalukkuutensa. Huoltajat voivat kuitenkin halutessaan kieltää lapsensa osallistumisen tutkimukseen, vaikka lapsi itse haluaisi siihen ottaa osaa. (Lagström ym. 2010, 57.)

Eskolan & Suorannan (2000) mukaan laadullisessa tutkimuksessa arvioidaan koko prosessin ajan tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Validiteetti ja reliabiliteetti, eli tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus, ovat yleisiä tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytettäviä käsitteitä. Mikäli tutkimus on validi, se mittaa juuri sitä mitä sen on tarkoituskin. Reliabiliteetti määrittää tutkimuksen luotettavuutta, eli antaako se ei-sattumanvaraisia tuloksia ja onko tutkimustulokset toistettavissa. Sellaisenaan nämä käsitteet eivät kuitenkaan Eskolan & Suorannan (2000) mukaan käy laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. (Eskola & Suoranta 2000, 210 - 211; Vilka 2005, 161.)

Paitsi tutkimuksen eettisyyden, myös luotettavuuden kannalta tutkijan tulee pohtia tekemiään päätöksiään jatkuvasti tutkimusprosessin edetessä. Vilka tähdentää, että laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaakin suurimpana tutkimuksen tekijä itse, hänen tekemänsä valinnat ja päätökset sekä hänen rehellisyytensä. (Vilka 2005, 158 - 159.) Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimusraportista ilmenee millä perusteella tutkija on tehnyt minkäkin päätöksen, eli tutkimusprosessi tehdään mahdollisimman läpinäkyväksi. Selkeä ja johdonmukainen raportti vakuuttaa lukijan tutkijan päämäärästä, minkä Eskola ja Suoranta (2000) mainitsevat luotettavuuden kriteeriksi laadullisessa tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 2000, 212 - 221.)

Opinnäytetyössämme haimme ensin kirjallisesti tutkimuslupaa Espoon kaupungilta. Tämän saadessamme pyysimme informanteiksi valikoitujen lasten vanhemmilta kirjallisen luvan las-

ten osallistumisesta tutkimukseen. Tätä varten teimme suostumuslomakkeen jonka yhteydessä esittelimme itsemme ja opinnäytetyömme tarkoituksen (ks. Liite). Vasta tämän jälkeen kysyimme lapsilta heidän osallistumishalukkuuttaan ja kunnioitimme jokaisen lapsen päätöstä osallistua tai olla osallistumatta. Opinnäytetyössämme emme paljasta lasten nimiä tai sukupuolta. Päiväkoti, jossa opinnäytetyömme toteutettiin, on jo mainittu nimeltä, joten lasten tunnistaminen olisi helppoa, mikäli nimet tai sukupuoli mainittaisiin. Lapsilta itseltään kuitenkin kysyttiin halusivatko he itselleen kertomansa sadut. Opinnäytetyön valmistuttua kerätty aineisto ja suostumuslomakkeet hävitettiin.

Opinnäytetyössä käyttämämme teoria on ollut monipuolista, relevanttia ja pääsääntöisesti uutta. Olemme pyrkineet käyttämään alkuperäislähteitä ja niitä tukemaan olemme käyttäneet myös toissijaisia lähteitä. Lähteisiin on viitattu tarkasti ja kaikki käyttämämme lähteet on merkitty lähdeluetteloon. Tiedonhaussa hyödynsimme eri tietokantoja ja olimme kriittisiä lähteiden valinnassa. Perehdyimme menetelmäteorioihin perusteellisesti sisäistääksemme ne ja käyttääksemme menetelmiä oikein. Palvelumuotoiluun perehtyminen ja sitä myöten sen sisäistäminen oli aluksi työlästä, sillä menetelmä oli meille ennalta tuntematon.

Aineistonhankinnassa käyttämämme sadutus oli meille menetelmänä entuudestaan tuttu, mutta syvensimme aiempaa tietämystämme menetelmän periaatteista varmistaaksemme luotettavan aineistonhankinnan. Ennen varsinaista aineistonhankintaa keskustelimme siitä, minkälaisilla sanavalinnoilla lapset orientoidaan vastaamaan kysymykseen ”millainen on unelmiesi päiväkotipäivä”. Näin varmistimme sen, että lapset ymmärtävät aihealueen josta sadutimme ja satuja saatiin siitä aiheesta josta oli tarkoituskin. Oli myös tärkeää, että toimintamme oli yhdenmukaista huolimatta siitä, että sadutimme lapset erikseen.

Luotettavuuden ja eettisyyden kannalta erityisen haasteellista oli satujen analysointi, sillä aloimme herkästi tulkita satuja, vaikka niin ei saa tehdä. Erehtyessämme tekemään tulkintoja huomasimme miksi satuja ei saa tulkita, sillä meidän keskinäiset tulkintamme poikkesivat välillä paljonkin toisistaan. Olimme kuitenkin tietoisia milloin aloimme tulkita satuja, jolloin pystyimme erottamaan omat tulkintamme lasten kertomasta ja jättämään omat tulkintamme pois varsinaisesta analyysistä. Analyysiin poimimme lasten saduista selkeät unelmien päiväkotipäivään liittyvät ilmaukset.

Laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysiä koskevissa teoksissa käsitellään erityisesti luokitte-
lua sisällönanalyysin muotona, minkä takia mekin aluksi aloimme luokitella aineistoamme. Luokittelulla saimme liian laajoja käsitteitä, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymykseemme. Luokittelu ei toiminut tämän aineiston kanssa. Valitsimme analyysimuodoksi teemoittelun, sillä se sopii myös vähäisen aineistomäärän analysointiin. Teemoittelun avulla saimmekin vastauksen tutkimuskysymykseemme. Eri analyysimuotojen kokeileminen osoittaa mielestämme

sen, että analyysimuoto on valittu tietoisesti niin tutkimuskysymystä kuin aineistoakin parhaiten palvellen.

Olemme pyrkineet kirjoittamaan mahdollisimman johdonmukaisen ja läpinäkyvän opinnäytetyön ja opinnäytetyöstä selviää lukijalle millä perusteilla valintoja on tehty. Opinnäytetyön muoto on yhteneväinen yleisten tutkimuskäytänteiden kanssa. Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi on ollut jatkuvaa, minkä olemme pyrkineet tuomaan esiin raportin eri vaiheissa.

9 Pohdinta

Keskityimme opinnäytetyömme toteutuksessa palvelumuotoilun ensimmäiseen vaiheeseen, eli keräsimme tietoa lasten piilevista tarpeista. Keräämissämme lasten saduissa toiveet unelmien päiväkotipäivästä olivat yhteneväisiä VASUn ohjeistuksen kanssa ja näin ollen ne olisivat periaatteessa toteuttamiskelpoisia. Käytännössä esteeksi saattavat kuitenkin muodostua ne reunaehdot, joiden puitteissa päivähoitoa toteutetaan. Reunaehtoja ovat muun muassa yksittäisen päiväkodin henkilöstöresurssit, mutta myös päiväkodin sijainti vaikuttaa oleellisesti siihen millaista toimintaa päiväkodilla on mahdollisuus järjestää. Esimerkiksi kaupungissa voi olla haasteellista päästä ulkoilemaan metsään, mutta toisaalta kaupungissa sijaitseva päiväkoti voi helpommin hyödyntää toiminnassaan esimerkiksi erilaisia kulttuuriaktiiviteetteja. Henkilöstöresursseilla voidaan nähdä olevan suurin vaikutus siihen, minkälaista toimintaa päiväkodissa on mahdollisuus järjestää, sillä päiväkoti on ympäristönä luonteeltaan dynaaminen, ja esimerkiksi henkilöstömitoitus ja lapsiluvut voivat muuttua päivittäin. Muutoksiin on kuitenkin sopeuduttava ja toimintaa on pystyttävä järjestämään parhaalla mahdollisella tavalla niillä resursseilla mitä kulloinkin on käytettävissä. Esimerkiksi päiväkodin pihalta ei voi poistua, mikäli henkilökuntaa ei ole riittävästi.

Päivähoidon reunaehdot, erityisesti henkilöstöresurssit, herättävät ajatuksen siitä, onko palvelumuotoilua mahdollista järjestää lasten silmin jos se tarkoittaa, että päivähoitoon täytyisi sijoittaa lisää rahaa muun muassa henkilöstön palkkaamista varten. Toisaalta on mielenkiintoista ajatella myös sitä, miten lasten palvelumuotoiluun suhtaudutaan silloin, kun lapset vaativat vähemmän kuin mitä nyt on tarjolla. Mikä on tulokulma päivähoiton palvelumuotoiluun: pyritäänkö kustannustehokkaaseen palveluun vai siihen, että palvelulla pyritään vastaamaan käyttäjien tarpeisiin ilman taloudellisia rajoitteita? Mikäli päivähoitopäivää lähde-tään rakentamaan lasten näkökulmasta, täytyy miettiä kuinka paljon ollaan todellisuudessa valmiita panostamaan siihen, että päivähoitopäivä vastaa lasten omia toiveita ja tarpeita.

Millä etiikalla palvelua sitten muotoiltaisiin? Mikä on lastentarhanopettajan asema, jos lapset eivät kaipaa ohjattua toimintaa; kuinka pitkälle lasten osallisuutta voidaan tukea lasten toiveita kuuntelemalla ja toteuttamalla niin, että lastentarhanopettajan ammattietiikka ja pedagoginen vastuu toteutuvat? Lastentarhanopettaja joutuu tekemään tietoisia eettisiä valintoja silloin, jos lasten toiveet ja tärkeiksi kokemat asiat eroavat paljon esimerkiksi siitä mitä VASU ohjeistaa päivähoiton sisällöstä.

Nykyään päiväkodeissa suositaan pienryhmätoimintaa ja meille heräsikin ajatus siitä voisiko päiväkodissa toteuttaa palvelumuotoilua niin, että pienryhmätoiminta järjestettäisiin lasten mielenkiinnonkohteiden pohjalta. Pienryhmät voitaisiin muodostaa esimerkiksi niin, että ulkoilusta paljon pitävät lapset olisivat yhdessä ryhmässä ja liikunnasta enemmän kiinnostuneet

muodostaisivat oman pienryhmän. Sisältöorientaatioita on kuitenkin mahdollista toteuttaa monella eri tavalla, joten se ei poissulje tällaista erilaisin painotuksin järjestettyä pienryhmätoimintaa. Tällaisessa toiminnassa pystyttäisiin kattavammin ottamaan huomioon lasten yksilölliset tarpeet ja myös henkilökunta pääsisi toteuttamaan monipuolisesti omaa ammattitaitoaan ja luovuuttaan.

Olemme aiemmin opinnäytetyössämme tuoneet esille osallisuuden olevan hyvin moniulotteinen asia ja sen merkityksiä voi olla haasteellista sisäistää. Osallisuuden tukeminen edellyttää kasvatushenkilöstöltä perehtymistä osallisuuden periaatteisiin ja niiden omaksumista osaksi omia kasvatusnäkömymiä. Päivähoidossa haasteena onkin siirtyä aikuisjohtoisesta lapsilähtöisestä toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta siihen, että lapset ovat osallisina toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Palvelumuotoilu edellyttääkin tällaista lasten osallisuutta, jolloin lapset ovat mukana suunnittelemassa omaa päivähoitopäiväänsä.

On mielenkiintoista pohtia miten lasten osallistuminen esimerkiksi päiväkotipäivän suunnitteluun, tai lasten osallisuuden lisääminen ylipäätään, näkyy tulevaisuudessa. Onnistutaanko osallisuuden lisäämisellä ehkäisemään syrjäytymistä nuorena tai aikuisena? Onko osallinen lapsi myöhemmin osallinen nuori?

Opinnäytetyömme hankealustana toimi Koulii-hanke, jonka perusteella yhteistyöpäiväkoti määräytyi. Näin ollen emme voineet vaikuttaa siihen, kuinka paljon päiväkodissa oli informantteja valitsemastamme ikäryhmästä. Mietimme, olisimmeko voineet ottaa kolmevuotiaita mukaan tiedonkeruuseen, mutta mielestämme ikäryhmämme rajaaminen juuri 4 - 5-vuotiaisiin oli perusteltavissa kognitiivisen kehityksen tason vuoksi. Opinnäytetyömme kannalta oli haasteellista, etteivät kaikki informantit osallistuneet joko vapaasta tahdostaan tai muista syistä johtuen tiedonkeruuseen, informanttien määrän ollessa jo lähtökohtaisestikin pieni. Saamamme sadut antoivat kuitenkin hyvin tietoa lasten unelmista ja piilevistä tarpeista, mutta uskomme, että mikäli satuja olisi ollut enemmän, olisi materiaali ollut monipuolisempaa ja tulokset sitä myötä kattavampia.

Ennen aineistonhankintaa pohdimme voisiko sadun kertomisen rinnalla käyttää jotakin täydentävää menetelmää. Usein sadutuksen yhteydessä sadutettavia pyydetään piirtämään kuva ennen sadutusta. Mielestämme sadutuksemme aihe ”*unelmien päiväkotipäivä*” oli jo itsessään haastava ja koimme, että piirustuksen apuna käyttäminen voisi orientoida lapset kuvaamaan heidän unelmiensa päiväkotia, mikä ei olisi vastannut tutkimuskysymykseemme. Ajatellen lasten virittäytymistä sadutukseen pohdimme olisimmeko voineet rakentaa esimerkiksi jonkinlaisen erityisen satunurkkauksen. Tämä olisi kuitenkin voinut vaikuttaa siihen kuinka muut lapset suhtautuvat siihen, etteivät he päässeet osallisiksi sadutuksesta. Aluksi meillä oli kuitenkin käytössämme rauhallinen tila jonka lapset kokivat erityiseksi, mikä myös viritti lapset

sadutukseen. Harmillista oli, että emme voineet käyttää tilaa kaikissa sadutuksissa, vaan viimeiset sadutukset toteutettiin ryhmätiloissa. Sadutustilanteissa asetuimme lasten kanssa samalle tasolle ja koimme, että olimme läsnä tilanteessa ja aidosti kiinnostuneita siitä mitä kerrottavaa lapsilla on. Sadutus on kuitenkin menetelmänä ennakoimaton, eikä ennalta voi tietää minkälaisia satuja saadaan. Lapsilta saamamme sadut olivat keskenään hyvin erilaisia ja erimittaisia. Osa saduista oli kovin lyhyitä ja pohdimmekin, että olisimmeko vielä voineet omalla toiminnallamme kannustaa runsaampaan sadun kertomiseen. Toisaalta sadun kertoja kertoo vain sen mitä haluaa.

Aineistonhankintaa ajatellen pohdimme kuinka käyntimäärämme vaikuttivat sadutusten onnistumiseen. Kävimme päiväkodilla yhteensä neljänä päivänä ja sadutukset toteutettiin kolmen päivän aikana. Oma aktiivisuutemme ja lasten innokkuuden vuoksi saimme lapsiin hyvin kontaktia ja se mahdollisti aineistonhankinnan näinkin lyhyessä ajassa. Olimme varautuneet olemaan päiväkodilla tarvittaessa kauemminkin, mutta koska olimme saaneet satuja, koimme ettei uudelleen saduttaminen olisi ollut mielekäästä. Se olisi voinut vääristää tuloksia ja olla hämmentävää lapsille, kun ensimmäinen satu ei ”kelvannut”. Olimme myös tietoisia siitä, että läsnäolomme vaikuttaa ryhmän päivärutiiniin. Henkilökunta kuitenkin suhtautui meihin ja opinnäytetyöhömme positiivisesti, he erityisesti pitivät siitä että keräämme tietoa lapsilta. Heidän myönteinen asenteensa rohkaisi lapsia osallistumaan tiedonkeruuseen.

Aineistonhankintaan vaikutti positiivisesti myös oma ammattitaitomme ja kokemus sadutusmenetelmän käytöstä. Tiesimme, miten menetelmää käytetään lasten kanssa, mikä näkyi varsinaisessa sadutustilanteessa varmuutena. Lapset olisivat varmasti reagoineet siihen, jos olisimme menneet tilanteeseen epävarmoina ja epätietoisina siitä mitä täytyy tehdä. Käyttämämme aihe sadutuksen vuoksi meidän täytyi olla kykeneväisiä palauttamaan lapset satuun ilman johdattelevia sanoja etenkin niissä tilanteissa, kun sadutuksen keskeytti joku ulkopuolinen ja lapsi alkoi keskustella muista asioista.

Tämän opinnäytetyön tuottama tieto osoittaa sen, että lapsilla on hyvin realistisia näkemyksiä päiväkotipäivän järjestämisestä, mikä tarkoittaa sitä, että lapset voidaan ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun. Toteutettaessa päiväkotipäivän palvelumuotoilua lasten silmin tulee huomioida sellaiset päiväkotipäivän kontaktipisteet, joihin lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa. Tällaisia kontaktipisteitä ovat muun muassa päiväkodin leikkivälineet, toiminta ja fyysiset tilat. Lapsilta täytyisi kontaktipiste kerrallaan kerätä systemaattisesti tietoa siitä mitä he päiväkotipäivältään haluaisivat. Tärkeää olisi, että lasten toiveista saataisiin rakennettua kokonaiskuva siitä miten he haluaisivat päiväkotipäivän etenevän. Olisikin mielenkiintoista mikäli lasten unelmien päiväkotipäivä toteutettaisiin käytännössä tällaisen systemaattisen tiedonkeruun pohjalta, ja päivän onnistumista ja toisaalta käyttökelpoisuutta arvioitaisiin

yhdessä lasten kanssa. Tällainen kokeilu voisi myös auttaa henkilökuntaa oppimaan vaihtoehtoisia toimintatapoja.

Opinnäytetyön tekeminen Koulii-hankkeessa opetti meille uuden toimintamallin, jota emme ehkä muuten olisi osanneet yhdistää päivähoitoon. Palvelumuotoilu vaatii paljon perehtymistä, mutta se osoittautui mielestämme toimivaksi menetelmäksi lasten osallisuutta lisäävään päivähoiton kehittämiseen. Kynnys lähteä suunnittelemaan päiväkodin toimintaa lasten kanssa onkin madaltunut tämän opinnäytetyön myötä. Opinnäyteprosessin aikana olemme joutuneet selkiyttämään erityisesti lasten osallisuuden merkityksiä ja moniulotteisuutta itsellemme, mikä on vahvistanut omaa ammattitaitoamme lastentarhanopettajina. Koemme, että meillä on hyvät, nyky-yhteiskunnan vaatimuksiin soveltuvat, valmiudet ja ajantasaiset tiedot työelämään. Olemme myös sisäistäneet miksi lapsia pitäisi ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, ja koemme omaavamme siihen välineet. Sadutusmenetelmä osoittautui hyväksi tiedonkeruuvälineeksi ja käyttäenemme sitä tulevaisuudessakin. Ammatillisen kasvun myötä olemme rohkaistuneet ottamaan kantaa sosiaalialaa koskeviin yhteiskunnallisiin asioihin ja perustelemaan omia näkemyksiämme. Ammatillista kasvua tapahtui myös tiimityötaidoissa, sillä pystyimme keskustelemaan avoimesti näkemyksistämme. Keskinäinen yhteistyömme oli sujuvaa, sillä kunnioitimme ja arvostimme toisen eriäviäkin näkemyksiä ja pyrimme oppimaan niistä.

Lähteet

- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. 4. painos. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. 15. painos. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: EDUFIN.
- Juujärvi, S. & Pessa, K. 2012. Koulii-hankkeen kuvaus. Teoksessa S. Juujärvi (toim.) Saappaat Suurpellon savessa. Koulii-hankkeen väliarviointi. Helsinki: Edita Prima, 14-16.
- Juujärvi, S. & Pessa, K. 2012. Palvelumuotoilu Koulii-hankkeessa. Teoksessa S. Juujärvi (toim.) Saappaat Suurpellon savessa. Koulii-hankkeen väliarviointi. Helsinki: Edita Prima, 48 - 60.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Karisto.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus: avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS- Kustannus.
- Karlsson, L. & Karimäki, R. 2012. 2. painos. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Koivisto, M. 2011. Palvelumuotoilun peruskäsitteet. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiateollisuus ry, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia, 43 - 59.
- Kronqvist, E.-L. 2011. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 13-30.
- Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lehto, P. 2011. Alkusanat. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiateollisuus ry, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia, 9 - 11.
- Mahkonen, S. 2012. Päivähoito ja laki. Porvoo: Edita.
- Mattelmäki, T. & Vaajakallio, K. 2011. Yhteisuunnittelu ja palveluiden ideointi. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiateollisuus ry, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia, 77 - 97.
- Miettinen, S. 2011. Palvelumuotoilu - yhteisuunnittelua, empatiaa ja osallistumista. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiateollisuus ry, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia, 21 - 41.
- Miettinen, S., Raulo, M. & Ruuska, J. 2011. Johdanto. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiateollisuus ry, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia, 12 -17.

Mäkitalo, A-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) 2010. Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 25.

Nurmi, S. & Rantala, K. 2011. Näyn ja kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. LK-Kirjat.

Nurmiranta, H., Leppänen, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna: Kariston.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus.

Suomen Perustuslaki 731/1999. Finlex. Luettu 28.4.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. 5. painos. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41-53.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Talentum Media.

Unicef. 2009. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Luettu 28.4.2012.
http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

Vaahojärvi, K. 2011. Palvelukonseptien arviointi. Teoksessa S. Miettinen (toim.) Palvelumuotoilu - uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Teknologiateollisuus ry, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion Muotoiluakatemia, 131 - 150.

Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010 ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jautuksi iloksi” - Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Soccan työpapereita 2010: 3.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otava.

Vuorinen, R. 1997. 2. painos. Minän synty ja kehitys. Porvoo: WSOY.

Liite: Suostumuslomake huoltajille

Hyvä vanhempi!

20.9.2012

Olemme kaksi sosionomi-opiskelijaa Laurea-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä KOULII-hankkeeseen aiheesta *Lasten unelmien päiväkotipäivä - palvelumuotoilu lasten silmin*. Keräämme tietoa saduttamalla 4-5-vuotiaita lapsia Maakirjan päiväkodissa. Opinnäytetyömme valmistuu marraskuussa 2012.

Satuja käytetään ainoastaan tähän opinnäytetyöhön, ja lapset saavat halutessaan sadut myös itselleen. Meillä on salassapitovelvollisuus, eikä lasten nimiä mainita opinnäytetyössä.

Toivomme, että palautatte alla olevan suostumuslomakkeen täytettynä torstaihin 27.9.2012 mennessä Mörrien ryhmän työntekijöille.

Kerromme mielellämme lisätietoja!

Ystävällisin terveisin,

Jenni Lehto (jenni.lehto@laurea.fi)

Mirva Oras (mirva.oras@laurea.fi)

Lapsen nimi _____

Lapseni saa osallistua opinnäytetyöhön

Lapseni ei saa osallistua opinnäytetyöhön

Huoltajan allekirjoitus

_____